

Oponentský posudek na diplomovou práci:

David Jeřábek, *Administrative activities in Raneferef's pyramid complex according to the evidence of seal impressions*, Praha 2017

Až do nedávné doby se drobné, často ve vrstvách suti stěží postřehnutelné hliněné otisky pečeti netěšily velké pozornosti na archeologických vykopávkách v Egyptě. Nikoliv však na výzkumech Českého egyptologického ústavu FF UK na pyramidovém pohřebišti v Abúsíru. Pečlivá dokumentace otisků pečeti a nálezových okolností a jejich následné všestranné vyhodnocení totiž umožňují nejen poměrně přesně rekonstruovat chronologii zkoumané lokality, ale také přispět k poznání různých aktivit, které na ní v proměnách času probíhaly.

Českému týmu se v Abúsíru podařilo najít a zdokumentovat velké soubory otisků pečeti, z nichž ten největší, objevený v Raneferefově pyramidovém komplexu, je předmětem posuzované diplomové práce. Podstatná část souboru už byla předběžně formou katalogu publikována v samostatné kapitole v monografii: M. Verner *et al.*, *Abusir IX. The Pyramid Complex of Raneferef. The Archaeology*, Prague, Czech Institute of Egyptology, Faculty of Arts, Charles University in Prague – Academia, Publishing House of the Academy of Sciences of the Czech Republic 2006

David Jeřábek se ve své diplomové práci ujal velmi žádoucího, a zároveň taky nesnadného úkolu posunout zkoumání otisků pečeti z Raneferefova pyramidového komplexu na kvalitativně vyšší úroveň a vytěžit z tohoto specifického pramenného materiálu maximum informací, zejména k rekonstrukci administrativních činností, které v pyramidovém komplexu po dobu jeho fungování probíhaly. Práce zahrnuje rozsáhlý poznámkový aparát, bibliografii a vybrané obrazové přílohy.

V úvodní části své práce autor podal stručný a výstižný přehled týkající se byrokratické praxe pečetení v Egyptě v době Staré říše, charakteru a typologie otisků pečeti z Raneferefova komplexu a některých dalších souborů otisků pečeti z této doby.

V druhé části práce věnuje pozornost otázkám metodologie dokumentace pečeti, dále materiálu, z něhož bývají zhotoveny, jejich typologii, obrazovým znázorněním a textům na líci i otiskům různých materiálů a předmětů na rubu pečeti, aj. Text této části odráží velké autorovo zaujetí danou problematikou, jeho rozsáhlé vědomosti v daném oboru i schopnost tento archeologický a zároveň také epigrafický pramenný materiál úspěšně analyzovat. Možná

měl poněkud větší pozornost věnovat důležitosti kvalitní fotodokumentace pro studium pečeti. Například absence fotodokumentace je vážným nedostatkem jinak zásadního díla v tomto oboru od Petera Kaplonyho o pečetích ze Staré říše (P. Kaplony, *Die Rollsiegel des Alten Reiches I–II^{A,B}*, Bruxelles 1977–1981), neboť neumožňuje uživateli ověřit si správnost v knize publikovaných přepisů textů a překresů obrazů na pečetích.

Na základě důkladné analýzy textů a obrazů na pečetích se autorovi podařilo stanovit na sto různých epigrafických markerů, které umožňují jejich hlubší zkoumání a poznání. Pozornost věnuje nejen různým heraldickým znakům a symbolům, ale zejména titulům kněží a úředníků, nositelů pečeti, kteří jeho otiskem do kousku vlhké hlíny stvrzovali z moci svého úřadu provedení příslušného správního aktu. Z přehledu titulů dochovaných na pečetích je patrné, jak velký počet úředníků a kněží v Raneferefově pyramidovém komplexu i mimo něj po dobu jeho fungování působil. Tento přehled ale postrádá důkladnou konfrontaci s dalším velkým soudobým souborem textů, papyry, nalezenými v tomto komplexu. Také ony podávají významné svědectví o kněžích a úřednících a jejich administrativních a dalších činnostech v pyramidovém komplexu. Autor ale papyry zmiňuje jen okrajově.

Třetí část diplomové práce je věnovaná distribuci otisků pečeti v pyramidovém komplexu a jeho jednotlivých prostorách, zejména v zádušním chrámu a jatkách. Jakkoliv je v komplexu distribuce pečeti místy nerovnoměrná, její zkoumání přineslo velmi užitečné výsledky, které autor přehledně uspořádal v tabulkách. Z místa, na němž byla pečeť nesoucí určité informace nalezena, lze při důkladném vyhodnocení nálezových okolností vytěžit další cenné informace.

Nelze opomenout, že na různých místech své práce autor věnuje nemalou pozornost podrobnějšímu zkoumání některých zvláštních pečeti, případně také rekonstrukci vybraných pečeti, což zasluhuje ocenění. Některé závěry ale dávají podnět další diskusi.

Na str. 77 se autor zabývá pečetí nesoucí kromě titulu „úředníka pokladnice a pečeti vybraných obětí“ také Horovo jméno *Rachefa Wsr-ib*. Klade si otázku, jak je možné, že se pečeť úředníka, úřadujícího za vlády krále z druhé poloviny 4. dynastie objevuje o zhruba sto let později v kontextu zádušního kultu v Raneferefově pyramidovém komplexu. Nabízí dvě možná vysvětlení. Bylo by zde na místě aspoň poznamenat, že mezi pečetěmi ze Staré říše existují podobné doklady, kdy pečeť s Horovým jménem krále, která byla platná po dobu jeho vlády, se objevuje v souvislosti se jmény králů, kteří vládli později. Ve své budoucí práci by tomuto problému měl autor věnovat pozornost.

Například na str. 89 se zabývá zlomkem pečeti s otiskem neúplného oválu se značkami, které interpretuje jako *išw* a dochází k závěru, že jde pravděpodobně o část kartuše se jménem krále 8. dynastie Isua. Čtení textu v oválu je ale sporné. Navíc byl zlomek pečeti nalezen pod vysokou vrstvou stratifikovaného zásypu v prostoru jatek, které byly uzavřeny a přestaly být používány krátce po svém dokončení, ještě za 5. dynastie. Je těžko představitelné, jak by se na tomto místě mohla ocitnout pečeť z 8. dynastie. Je třeba hledat jiné vysvětlení.

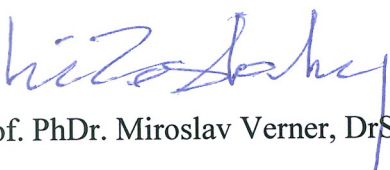
Na téže str. 89 je pojednávána další pečeť se sporným zbytkem textu v serechu, který autor rekonstruuje jako možné Horovo jméno *Ntr-b3w* dalšího krále 8. dynastie. Tuto interpretaci nelze ověřit, neboť v příloze není fotografie textu k dispozici.

Vzhledem k autorově snaze věnovat důkladnou pozornost neobvyklým textům na některých pečetích je škoda, že na nějakém vhodném místě své práce nevyjádřil svůj osobní názor na neobvyklá psaní Raneferefova trůnního jména, doložená právě na otiscích pečeti a umožňující různý gramatický výklad i čtení králova jména.

V závěru své práce podává autor stručné shrnutí výsledků svého bádání i metod, jimiž jich bylo dosaženo. Hodnotí tyto výsledky a zamýšlí se nad jejich využitím při dalším řešení otázek souvisejících se souborem pečeti z Raneferefova pyramidového komplexu. Podává stručný nástin perspektivních úkolů, včetně nezbytnosti zkoumat otisky pečeti například ve světle informací, které přinášejí výše zmíněné papyry, v kontextu architektury pyramidového komplexu a funkce jejích jednotlivých částí aj.

Ve své diplomové práci dosáhl autor významné výsledky, které posouvají bádání o staroegyptských pečetích kupředu. Je třeba ocenit nejen jeho badatelské úsilí, ale i kritickou reflexi dosažených výsledků a také vytýčení dalších konkrétních úkolů, kterými by chtěl svůj výzkum v budoucnosti završit. Možná poněkud nedocenil náročnost a rozsah práce, spojené se zvoleným tématem, možná zvolil ne právě přesný název své diplomové práce. Tento název by si zasloužila až doktorská práce na dané téma.

Práci hodnotím jako velmi dobrou a doporučuji k obhajobě.

Prof. PhDr. Miroslav Verner, DrSc.

V Praze dne 8. ledna 2018